Personlighetsdrag som prediktorer för högkänslighet

En enkätundersökning avseende högkänslighet i relation till personlighetsdragen enligt femfaktormodellen

Personality traits as predictors for sensory processing sensitivity
A questionnaire study regarding sensory processing sensitivity and its relation to the personality traits according to the five-factor model

Ida Velander

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Vård- och stödsamordnarprogrammet

Kandidatarbete i psykologi, 15 hp

Handledare: Henrik Bergman och Maria Tillfors

Examinator: Renée Perrin-Wallqvist

2017-06-16

Sammanfattning

Studiens syfte var att undersöka om det fanns en relation mellan högkänslighet och personlighetsdragen extraversion, vänlighet, samvetsgrannhet, öppenhet samt emotionell stabilitet enligt femfaktormodellen. Urvalet bestod av medlemmar från Sveriges Förening för Högkänsliga och en Facebookgrupp som riktar sig till högkänsliga personer. För att besvara frågeställningen användes en webbaserad enkät som mailades ut till medlemmarna i Sveriges Förening för Högkänsliga samt publicerades i Facebookgruppen. Beroendevariabeln högkänslighet mättes med mätinstrumentet The Highly Sensitive Person Scale (HSPS). Oberoendevariablerna extraversion, vänlighet, samvetsgrannhet, emotionell stabilitet och öppenhet mättes med mätinstrumentet The Five Factor Personality Inventory (FFPI). Dataanalyserna som genomfördes i studien var Pearsons korrelationskoefficient och multipel regressionsanalys. Regressionsanalysen visade att personlighetsdragen emotionell stabilitet och vänlighet var prediktorer för högkänslighet. Personlighetsdragen extraversion, samvetsgrannhet och öppenhet var inte prediktorer för högkänslighet. Resultatet indikerade att studiens deltagare i högre grad hade personlighetsdragen neuroticism och introversion. Vidare visade resultatet att studiens deltagare hade grad av personlighetsdragen samvetsgrannhet, vänlighet och öppenhet. Studien gav en indikation på hur hög grad av högkänslighet var i relation till andra personlighetsdrag. Resultatet kan således öka kunskapen om högkänslighet och vad det medför. Fortsatta studier med andra metodologiska utgångspunkter krävs för att få ökad kunskap om personlighetsdraget högkänslighet.

Nyckelord: personlighetsdrag, högkänslighet, femfaktormodellen, FFPI, HSPS.

Abstract

The aim of the present study was to investigate how sensory processing sensitivity is related to the personality traits extraversion, agreeableness, emotional stability, conscientiousness and autonomy of the five-factor model. The samples for the study were members of the Association for the Highly Sensitive in Sweden and a Facebook community for highly sensitive individuals. The participants in the present study responded on a web-based questionnaire to participate. To answer the purpose of the study The Highly Sensitive Person scale (HSPS) were used to measure the degree of a person's sensitivity. The Five Factor Personality Inventory (FFPI) was used to measure the Big Five personality traits. The data were analyzed in the statistics program SPSS with Pearson's correlations coefficient and a multiple regression analysis. The result of the multiple regression analysis showed that personality traits of neuroticism and agreeableness predicted sensory processing sensitivity. Further on results showed that the personality traits of extraversion, conscientiousness and autonomy not predicted sensory processing sensitivity. The results of the study conclude that participants of the study are much likely to have the personality traits neuroticism and introversion. Furthermore, results indicated that the participants of the study had the personality traits agreeableness, conscientiousness and autonomy. Continued studies with other methodological starting points are needed to achieve greater knowledge about the personality trait sensory processing sensitivity.

Key words: personality traits, sensory processing sensitivity, five-factor model, FFPI, HSPS.

Förord

Intresset för att undersöka personlighetsdrag väcktes redan då jag skulle skriva min b-uppsats. Högkänslighet valdes redan då och under tiden jag skrev b-uppsats insåg jag att fåtal studier var gjorda i Sverige. Då högkänslighet är ett personlighetsdrag som på senare år varit omtalat i Sverige valde jag att fortsätta grotta ner mig i begreppet på c-nivå. Efter många veckors djupdykning i forskningsartiklar och böcker avseende människors personlighet har jag upptäckt att det inte är helt lätt att fastställa människors personlighet. Det är många faktorer som spelar in och alla är vi unika, och tur är väl det.

Jag vill rikta ett stort tack till er som deltagit i studien och möjliggjort denna uppsats. Ett speciellt tack till Yolanda Hedberg på Sveriges Förening för Högkänsliga för ditt engagemang. Ett stort tack till er lektorer på institutionen för psykologi på Karlstads universitet som på något sätt hjälpt mig och bidragit med er kunskap under tiden före och under uppsatskursen. Tack även till min handledningsgrupp för givande feedback under kursens gång. Till sist, tack älskade Lisa för att du stöttat, uppmuntrat och trott på mig under hela tiden, speciellt när det känts tufft.

Inledning

Under flera årtionden har olika personlighetsteorier framställts för att beskriva människors beteende (Fahlke & Johansson, 2007). Fahlke och Johansson (2007) menar att det finns ett flertal faktorer att ta hänsyn till innan människors personlighet fastställs. En människas personlighet kan utgöras av enskilda personlighetsdrag som är stabila över tid (Fahlke & Johansson, 2007). Enligt ett flertal personlighetsteoretiker är personlighet också något som förändras över tid och påverkas av miljö, gener och uppfostran (Fahlke & Johansson, 2007). Idag diskuteras en individs personlighet främst utifrån olika personlighetsdrag eller dimensioner (Fahlke & Johansson, 2007). Fahlke och Johansson (2007) menar att det kan finnas svårigheter att mäta människors personlighetsdrag. Människor tenderar att omedvetet och medvetet själva framhäva en personlighet mer positivt än vad som stämmer med verkligheten (Smith & Mackie, 2007). Människor tenderar även att vilja visa upp sin personlighet som överensstämmer med omgivningens förväntningar för att skydda sin självbild (Fahlke & Johansson, 2007; Smith & Mackie, 2007).

En personlighetsmodell som varit betydande under lång tid och på ett övergripande sätt beskriver en människas personlighetsdrag är femfaktormodellen (FFM) (Fahlke & Johansson, 2007; Judge, Heller & Mount, 2002). Femfaktormodellen beskrivs mäta en bred dimension av de mest framträdande personlighetsdragen och särskiljer individuella personlighetsstrukturer (Judge et al., 2002). Femfaktormodellen delas in i fem olika personlighetsdrag; neuroticism, extraversion, öppenhet, vänlighet samt samvetsgrannhet (McCrae & Costa, 2010). Personer med neuroticism som personlighetsdrag upplever ofta känslor av ilska, ångest, depression, rädsla, skuld och sorg (McCrae & Costa, 2010). Personer som är neurotiska har en minskad förmåga att hantera impulser och stressande krav och situationer genom livet (McCrae & Costa, 2010). Motpolen till neuroticism är emotionell stabilitet som kännetecknas av lugn, självsäkerhet och stabilitet (McCrae & Costa, 2010). Samvetsgrannhet utgörs av att personer med detta drag styrs av sitt samvete som innefattar kompetens, ansvar, plikttrogenhet, prestationssträvan och självkontroll (McCrae & Costa, 2010). En person som har en grad av samvetsgrannhet har ofta en benägenhet att hantera situationer som de möter och de är ofta noggranna, pålitliga och punktliga (McCrae & Costa, 2010). Personer som har låg grad av samvetsgrannhet är ofta oorganiserade och lata (McCrae & Costa, 2010). Ett tredje personlighetsdrag i femfaktormodellen är vänlighet. Personer med personlighetsdraget vänlighet uppvisar ofta tillit, ömhet och sympati till andra och hjälper gärna till och förväntar sig detsamma från

andra (McCrae & Costa, 2010). Personer med en lägre grad av vänlighet kan upplevas som känslokalla och hjälper sällan andra människor utan egen vinning (McCrae & Costa, 2010). Vidare är extraversion ett personlighetsdrag som ingår i femfaktormodellen. Personer som är extroverta uppskattar ofta sociala tillställningar och finner det energigivande (McCrae & Costa, 2010). Extroverta personer är ofta sociala, optimistiska och söker spänning (McCrae & Costa, 2010). Personer som i lägre grad är extroverta benämns som introverta och uppfattas som lugna, tillbakadragna och samlar ofta energi i ensamhet (McCrae & Costa, 2010). Öppenhet eller autonomi är ett annat personlighetsdrag enligt femfaktormodellen och innefattar nyfikenhet, ett rikt inre känsloliv, hög grad av fantasi och öppenhet för nya idéer och upplevelser (McCrae & Costa, 2010; Hendriks, Hofstee & De Raad, 1998). Personer med en hög grad av öppenhet uppvisar ofta en nyfikenhet för den inre och yttre världen (McCrae & Costa, 2010). Personer med en låg grad av öppenhet/autonomi kan upplevas som principfasta och ointresserade för nya upplevelser (McCrae & Costa, 2010).

En hög grad av känslighet för sensoriska stimuli, på engelska *sensory processing sensitivity*, är enligt Aron och Aron (1997) ett personlighetsdrag som är medfött och är av betydelse för personlighetsutvecklingen. I vilken utsträckning högkänsligheten yttrar sig senare i livet beror på andra faktorer, till exempel hur uppväxten ser ut (Aron, 2016). Personer som har en högre grad av känslighet för sensoriska stimuli har enligt Aron och Aron (1997) en större benägenhet att bli påverkade av yttre stimuli på ett sätt där de lättare kan känna sig överstimulerade (Aron & Aron, 1997; Jagiellowicz, 2012). Sensoriska stimuli kan vara värme, smärta, känslighet för höga ljud och starka ljus (Jagiellowicz, Aron & Aron, 2016). En känslighet för intryck från omgivningen, koffein och ett rikt inre liv är egenskaper som också kännetecknar högkänslighet (Aron, 2016; Jagiellowicz et al., 2016). De personer som har en hög grad av känslighet för sensoriska stimuli benämns enligt Aron och Aron (1997) som högkänsliga personer. I denna studie kommer benämningarna högkänslighet, högkänslig och icke högkänslig person användas.

Enligt studier beror en högre grad av känslighet för sensoriska stimuli på att högkänsliga personer har ett känsligare nervsystem (Aron & Aron, 1997; Aron et al., 2012). Högkänsliga personer har en tendens att lättare blir påverkade och bearbeta yttre stimuli på en djupare nivå från omgivningen jämfört med icke högkänsliga personer (Ahadi & Basharpoor, 2010; Aron, 2016). En djup bearbetning kan ske genom att söka mönster och liknelser utifrån tidigare erfarenheter för att bearbeta stimuli (Aron, 2013). Studier har visat att högkänsliga personer i högre grad använder de delar av hjärnan som är associerade med en djupare bearbetning som rör uppmärksamhet och perception (Licht, Christoffersen,

Okholm, Damgaard, Fink-Jensen, Knudsen, & Erritzoe, 2012; Aron, 2013). Högkänsliga personer har ofta en högre grad av intuition, det kan vara både på en medveten eller omedveten nivå (Aron, 2013). Idag uppskattas cirka 20 procent av befolkningen vara högkänsliga personer (Benham, 2006; Aron, 2016). Högkänsliga personer har ofta en stor empatisk förmåga och en benägenhet att känna av stämningar i sociala situationer (Aron, 2016). Högkänsliga personer kan uppfatta sociala miljöer som krävande och blir i högre grad påverkade av alla intryck medan icke högkänsliga personer i lägre grad eller inte alls blir påverkade av sådana situationer (Aron, 2013). Överstimuleringen leder ofta till att högkänsliga personer behöver dra sig undan efter situationer där de upplevt mycket intryck för att återhämta sig (Aron, 2013).

Högkänslighet jämställs ofta med neurotiskt och introvert personlighetsdrag (Aron & Aron, 1997; Ahadi & Basharpoor, 2010; Grimen & Diseth, 2016). Enligt vad som framkommit i studier är högkänslighet ett skilt personlighetsdrag även om det har likheter med neurotiskt och introvert personlighetsdrag (Aron & Aron, 1997; Grimen & Diseth, 2016). För att mäta om en person är högkänslig utformades mätinstrumentet The Highly Sensitive Person Scale (HSPS) (Aron & Aron, 1997). HSPS mäter flera aspekter av en persons känslighet för yttre och inre stimuli (Aron & Aron, 1997). Något som främst inte kännetecknar neuroticism (Aron & Aron, 1997). Vidare har studier visat positiva samband mellan högkänsliga personer och personlighetsdraget neuroticism och negativa samband med personlighetsdraget extraversion (Aron & Aron, 1997; Ahadi & Basharpoor, 2010; Grimen & Diseth, 2016). Resultaten i tidigare studier ger en indikation på att högkänsliga personer i högre grad är neurotiska och i lägre utsträckning extroverta (Aron & Aron, 1997; Ahadi & Basharpoor, 2010; Grimen & Diseth, 2016). I en studie diskuterades det att personer som har högkänslighet som personlighetsdrag likställdes med introvert och neurotiskt personlighetsdrag (Aron & Aron, 1997). Sammankopplingen beror på att högkänsliga personer ofta kan uppfattas som blyga, hämmande och ängsliga, i likhet med neurotiskt och introvert personlighetsdrag (Aron & Aron, 1997; Aron, 2016). Det framkom att högkänslighet skiljer sig från neurotiskt personlighetsdrag men att de är starkt sammankopplade (Aron & Aron, 1997). Sambandet mellan personlighetsdraget neuroticism och högkänslighet menar Aron (2013) beror på att högkänsliga personer som haft en otrygg barndom ofta utvecklar neurotiska drag. Flertal studier har visat att högkänslighet har ett positivt samband med introvert personlighetsdrag samt negativt samband med extrovert personlighetsdrag (Aron & Aron, 1997; Ahadi & Basharpoor, 2010; Grimen & Diseth,

2016; Jagiellowicz et al., 2016). Enligt Aron (1997) är majoriteten av högkänsliga personer i hög grad introverta men även att 30 procent är extroverta i sin personlighet.

Under de senaste åren har flera böcker om högkänslighet lanserats i Sverige och högkänslighet framställts aktivt i svenska media. Tidningar tar upp ett personlighetsdrag som omfattas av ett behov att dra sig undan och att känna sig oförstådd i olika sammanhang (DN, 2012, 1 juli). Vidare presenteras länkar till olika former av självtest där man efter genomförandet kan se om man är en högkänslig person. I intervjuer beskriver ett flertal personer att det är en lättnad att de blivit medvetna om att de är högkänsliga (DN, 2012, 1 juli; Vardagspuls, 2016, 15 april). *”Jag råkade läsa en artikel och kände igen mig direkt. Äntligen fick jag svar på varför jag har känt mig annorlunda och utanför, säger han”* (DN, 2012, 1 juli).

Ett flertal studier belyser nackdelar med högkänslighet och samband med personlighetsdrag som ofta har en ökad benägenhet för negativa hälsotillstånd, till exempel depression (Liss et al., 2005, Benham, 2006; Aron, 2013, Jagiellowicz et al., 2016). En ökad benägenhet för depressiva symtom för högkänsliga och introverta personer kan enligt Cain (2012) och Aron (2016) bero på att samhället idag är utformat för att passa personer med extrovert personlighetsdrag. Flertal studier har fokuserat på att undersöka högkänsliga personer i relation till neurotiskt och introvert personlighetsdrag (Aron & Aron, 1997; Ahadi & Basharpoor, 2010; Grimen & Diseth, 2016). Även om majoriteten högkänsliga personer även är introverta krävs fler studier som undersöker högkänslighet i relation till andra personlighetsdrag (Aron, 2016). Vidare studier behövs för att få ökad kunskap om högkänslighet och hur det förhåller sig till andra personlighetsdrag.

Syfte

Syftet med studien var att undersöka hur högkänslighet är i relation till personlighetsdragen i femfaktormodellen och om personlighetsdragen i femfaktormodellen predicerar högkänslighet.

Frågeställningar

Finns det samband mellan högkänslighet och de fem personlighetsdragen i femfaktormodellen?

Är personlighetsdragen i femfaktormodellen prediktorer för högkänslighet?

Metod

Deltagare

I studien deltog 178 medlemmar från Stockholms Förening för Högkänsliga och en Facebookgrupp som riktar sig till personer som anser sig vara högkänsliga. Av de som deltog var 152 kvinnor, 23 män och 3 ickebinära med ett åldersspann från 18 till 84 år (*M*=46 år, *s*=12,34). Medelåldern för kvinnorna var *M*=45 år, *s*=13,38, männens medelålder var *M*=50 år, *s*=12,37 och för de ickebinära var medelåldern *M*=41 år, *s*=6. Deltagarna deltog i studien genom att besvara en webbaserad enkät och valdes utifrån ett tillgänglighetsurval (Borg & Westerlund, 2012). Av 178 deltagare svarade 91,6 % att de ansåg sig vara en högkänslig person och vet vad det innebär.

Design

Studien utgick från en tvärsnittsdesign med en webbaserad enkät som datainsamlingsmetod. Studiens beroendevariabel var högkänslighet och oberoendevariabler var personlighetsdragen extraversion, vänlighet, samvetsgrannhet, emotionell stabilitet och öppenhet, enligt femfaktormodellen. Korrelations- och regressionsanalyser genomfördes. I studien ingick sex bakgrundsfrågor.

Instrument

Highly Sensitive Person Scale (HSPS). Skalan mäter en individs grad av sensorisk känslighet och utgår från 27 påståenden som besvaras utifrån en sjugradig likertskala från 1 ”Instämmer inte alls” till 7 ”Instämmer helt” (Aron & Aron, 1997). I föreliggande studie användes en svensk version av skalan som innehåller 23 påståenden (Svenska Föreningen för Högkänsliga, 2012) med en sjugradig likertskala från 1 ”Instämmer inte alls” till 7 ”Instämmer helt”. Exempel på påståenden som skalan innehåller: *Jag är en samvetsgrann person*. *Andra människors sinnesstämningar påverkar mig*. *Jag ordnar mitt liv så att jag slipper konfronteras med upprörande eller överväldigande situationer*. Maxpoängen som går att få på skalan är 161 och lägsta poäng 23. En individ anses vara högkänslig när hen skattar högt på hälften av påståendena i mätinstrumentet enligt Aron (2016). Baserat på riktlinjer enligt Aron (2016) ansågs deltagarna i föreliggande studie vara högkänsliga om de skattade 81 poäng eller mer. Tidigare alfavärden på skalan (HSPS) har uppmätts till mellan 0,79 och 0,90 (Benham, 2006; Jagiellowicz et al., 2016). Det visar på god reliabilitet (Howitt & Cramer, 2014).

The Five-Factor Personality Inventory (FFPI). Skalan mäter en persons grad av personlighetsdragen enligt femfaktormodellen, innehållande 100 olika påståenden (Hendriks et al., 1998). Skalan mäter personlighetsdragen emotionell stabilitet, extraversion, öppenhet, vänlighet och samvetsgrannhet (Hendriks et al., 1998). Varje personlighetsdrag utgör 20 påståenden, jämnt fördelade mellan positivt och negativt utformade. Exempel på påståenden skalan innehåller*: Ser alltid det ljusa i situationer, Gillar att följa ett regelbundet schema, Ställer upp på andra, Håller mig i bakgrunden, Är rädd att göra fel.* Påståendena besvaras utifrån en sjugradig skala från 1 ”Instämmer inte alls” till 7 ”Instämmer helt”. Lägsta poäng som går att få för varje personlighetsdrag är 20 och visar låg grad av enskilt personlighetsdrag. Maxpoängen som går att få för varje personlighetsdrag är 140, vilket visar på hög grad av enskilt personlighetsdrag. FFPI har i tidigare studie uppvisat god reliabilitet och Cronbachs alfa har uppmätts till 0,82 (Hendriks et al., 1998).

Datainsamlingsmetod

I studien användes en webbaserad enkät som datainsamlingsmetod. Då studiens syfte var att undersöka samband och ett större stickprov var önskvärt ansågs datainsamling genom enkät vara en lämplig datainsamlingsmetod (Hayes, 2000; Howitt & Cramer, 2014). Enkäten konstruerades i programmet Survey & Report och utgjordes av två standardiserade mätinstrument med sammanlagt 123 påståenden. I enkäten ingick även informationsbrev och sex bakgrundsfrågor. Två bakgrundsfrågor avsåg samtyckes- och ålderskrav och två bakgrundsfrågor avseende ålder och kön. Vidare ingick två bakgrundsfrågor som syftade till att fråga deltagarna om de ansåg sig ha en självmedvetenhet gällande sina personlighetsdrag Bakgrundsfrågorna syftade till att ge information om deltagarna som ingick i studien.

Genomförande

Under tiden PM konstruerades genomfördes en pilotundersökning innan ursprunglig datainsamling påbörjades. Tolv personer deltog i pilotundersökningen och valdes utifrån ett tillgänglighetsurval (Borg & Westerlund, 2012). Samtliga deltagare i pilotundersökningen var kvinnor med ett varierat åldersspann, från 27 till 60 år. Syftet med pilotstudien var att få feedback avseende enkätens uppbyggnad utifrån informationsbrev, påståenden samt få en bild av genomsnittlig svarstid för enkäten. Då enkäten innehöll 123 påståenden ombads deltagarna i pilotundersökningen tydligt uppmärksamma hur lång tid enkäten tog att besvara. Informationen från deltagarna avseende tid för svarsprocessen överensstämde för samtliga

deltagare och därmed kunde en genomsnittlig svarstid för deltagandet meddelas i enkätens informationsbrev. Vidare framkom åsikter om att enskilda påståenden i enkäten var svåra att tolka. Ingen åtgärd vidtogs för detta då påståendena i enkäten är standardiserade och beprövade.

När PM och enkät färdigställts och godkänts av handledare kontaktades aktuella kontaktpersoner, i detta fall administratörer för *Sveriges Föreningen för Högkänsliga i Stockholm* och Facebookgruppen *HSP- Högkänsliga Personers Grupp.* Forskningsansvarig i regionala föreningen för högkänsliga i Stockholm godkände enkäten och mailade ut enkäten till sina medlemmar. Efter godkännande från administratören för Facebookgruppen publicerades en länk till enkäten i gruppen. När önskat antal deltagare besvarat enkäten togs enkäten bort från gruppen *HSP- högkänsliga personers grupp* och enkäten stängdes. Efter datainsamlingen avslutats importerades data från Survey & Report till statistikprogrammet SPSS för analys. Datainsamlingen pågick i sammanlagt tre dagar.

Databearbetning

När datainsamlingen avslutats och enkäten stängts exporterades all data från Survey & Report till statistikprogrammet SPSS för analys. Först omvärderades poängen för sammanlagt 50 negativa påståenden, till positiva, från mätinstrumentet FFPI (1=>7, 2=>6, 3=>5, 4=>4, 5=>3, 6=>2, 7=>1). Cronbachs alfa beräknades för mätinstrumenten HSPS och FFPI samt för varje personlighetsdrag i femfaktormodellen. Cronbachs alfa visar om resultatet har låg eller hög reliabilitet (Borg & Westerlund, 2012; Hayes, 2000). Därefter skapades sex index för varje personlighetsdrag i femfaktormodellen och HSPS. Under databearbetningen framkom ett flertal interna bortfall som hanterades enligt rekommendationer (Brace, Kemplar & Snelgar, 2016).

Deskriptiv statistik, medelvärde, standardavvikelse, minimum- och maxvärde för mätinstrumenten HSPS och FFPI samt bakgrundsvariablerna i syftet att kunna beskriva deltagarna. Vidare skapades två variabler för totalpoäng avseende båda mätinstrumenten som användes, HSPS_total och FFPI_total. För att mäta om en deltagare ansågs högkänslig angavs 81 poäng av totalt 161 som gränsvärde utifrån HSPS. Samtliga deltagare skattade sig över gränsvärdet och ansågs som högkänsliga personer. Ett histogram beräknades för grupperna HSPS och FFPI för att se om data var normalfördelade. Båda variabler visade normalfördelning.

Då data ansågs vara normalfördelade beräknades parametrisk statistik genom Pearsons korrelationskoefficient mellan HSPS och de fem personlighetsdragen i femfaktormodellen. Genom att undersöka om kraven uppfylldes för att beräkna en multipel regressionsanalys gjordes en scatterplot för att se om det fanns linjära samband mellan variablerna samt om homoskedasticitet förelåg. Kraven uppfylldes och en multipel regressionsanalys genomfördes för att analysera utfallsvariabeln högkänslighet och prediktorerna extraversion, vänlighet, samvetsgrannhet, emotionell stabilitet och öppenhet. Enligt Borg och Westerlund (2012) genomförs en multipel regressionsanalys för att i högre grad kunna uttala sig om flera variabler. Ett problem som kan uppstå vid en multipel regressionsanalys är multikollinearitet som visar att tillförlitligheten av resultatet för regressionsanalysen är bristfällig (Borg & Westerlund, 2012). Genom att beräkna toleransvärdet (VIF) för varje oberoende variabel kunde multikollinearitet uteslutas i aktuell studie (Borg & Westerlund, 2012). Analysen visade att varje prediktor låg mellan 1.0–1.6, VIF <10 och därmed säkrades antagandet.

Bortfall

Sammanlagt öppnade uppskattningsvis 255 personer länken till enkäten, varav 205 besvarade enkäten. För att minska risken för interna och externa bortfall gjordes en pilotundersökning (Borg & Westerlund, 2012). Howitt och Cramer (2014) menar att en pilotundersökning bidrar till att få en bild av enkätens konstruktion. Sammanlagt deltog tolv personer i pilotundersökningen. Deltagarna i pilotundersökningen gav relevant feedback om påståenden och informationsbrevet samt hur lång tid svarsprocessen tog. Åtgärder vidtogs av student för att förtydliga enkätens utformning. Något som vidtogs för att minska risken för bortfall var att meddela ungefärlig tid för att besvara enkäten, studiens syfte och hantering av data samt konfidentalitet.

För tre deltagare saknades majoriteten svarsvärden på FPPI. Då majoritet av interna bortfall för enskilda påståenden noterades valdes de att exkluderas från analysen (n=202). På bakgrundsvariabeln ålder noterades fem interna bortfall, samtliga var kvinnor. Då det uppgick till fem interna bortfallen avseende ålder ersattes de med ett medelvärde för kvinnornas medelålder (M= 45 år), enligt Brace et al., (2016) rekommendationer. Vidare noterades sammanlagt 24 interna bortfall för enskilda påståenden på mätinstrumentet FFPI. De interna bortfallen ersattes med ett värde ”999” enligt rekommendationer utifrån Brace et al. (2016), och ingen implementering av medelvärden gjordes, analyserna beräknades på

observerade data. De interna bortfallen förändrade stickprovsstorleken i studien då deltagarna med enskilda interna bortfall uteslöts från dataanalyserna (*n*=178). I mätinstrumentet HSPS noterades inga interna bortfall. Majoriteten av påståendena var kort formulerade vilket även minskade svarstiden. Orsaken till de interna bortfallen på FFPI kunde varit att mätinstrumentet i enkäten innehöll 100 påståenden. Instruktioner om påståendena i enkäten ändrades ett flertal gånger för att ge koncist och konkret information till deltagarna och därmed minska risken för interna bortfall. En annan åtgärd som gjordes för att minska eventuella bortfall var att noga meddela en genomsnittstid för svarsprocessen. Informationen grundades på återkopplingen från deltagarna i pilotundersökningen.

Studiens enkät innehöll två obligatoriska bakgrundsfrågor avseende samtycke och en uppnådd ålder av 18 år. Information om en minimumålder på 18 år meddelades även i enkätens informationsbrev. Genom att frågorna var obligatoriska kunde det minskat risken för att minderåriga deltog i undersökningen och risken för interna bortfall.

Reliabilitet och validitet

Syftet med studien var att undersöka personer som är högkänsliga. Validiteten stärktes genom att urvalskriteriet uppfylldes då enkäten delades till medlemmar i en förening som riktade sig till högkänsliga personer samt en Facebookgrupp för personer som självskattat sig som högkänsliga. För att mäta grad av högkänslighet hos deltagarna användes HSPS i enkäten. Det fanns en stor risk att deltagarna var bekanta med påståendena i HSPS och därför skattade sig högt på de påståendena då de redan ansåg sig vara högkänsliga. Det kunde ökat risken för att samtliga deltagare skattade hög grad av högkänslighet och därmed kunde inga jämförelser mellan grader av högkänslighet i relation till personlighetsdragen undersökas. Risken för detta minimerades genom att påståendena från HSPS blandades med påståendena i FFPI. De 23 påståenden från HSPS utgjorde var femte påstående i enkäten vilket kunde bidragit till att deltagarna inte i lika stor utsträckning kände igen påståenden från HSPS.

The Highly Sensitive Person Scale (HSPS) som användes i studien är ett välbeprövat och standardiserat mätinstrument som mäter en persons grad av högkänslighet (Aron & Aron, 1997). HSPS är det enda mätinstrumentet som mäter graden av högkänslighet och har i tidigare studier visat på hög reliabilitet och validitet (Aron & Aron, 1997; Grimen & Diseth, 2016). Cronbachs alfa för HSPS i föreliggande studie uppgick till α= 0,83, vilket visar på god intern reliabilitet (Howitt & Cramer, 2014).

Det finns ett flertal mätinstrument som mäter en persons personlighetsdrag utifrån femfaktormodellen; emotionell stabilitet, extraversion, öppenhet, vänlighet och

samvetsgrannhet. Att mäta en persons personlighetsdrag utifrån femfaktormodellen har visat på god validitet (Digman, 1990; Bäccman & Carlstedt, 2010). Mätinstrumenten som utgår från femfaktormodellen finns i olika konstruktioner och varierar från fåtal påståenden till hundratals påståenden. I studien användes Five Factor Personality Inventory (FFPI) (Hendriks et al., 1998). Mätinstrumentet FFPI är standardiserat och innehåller 100 korta och konkreta påståenden som kan tillämpas på olika åldrar och är oberoende av utbildningsnivå (Hendriks et al., 1998). FFPI innehåller sammanlagt 20 påståendena för varje personlighetsdrag, med både positivt och negativt ställda påståenden (Hendriks et al., 1998). Ett mätinstrument som innehåller både negativa och positiva påståenden eller frågor kan minska risken för response set (Howitt & Cramer, 2014).

FFPI har i tidigare studier visat på god reliabilitet och validitet (Hendriks et al., 1998; Bäccman & Carlstedt, 2010). Cronbachs alfa för FFPI uppgick i föreliggande studie till $\alpha = 0,89$ som visar en god intern reliabilitet. Cronbachs alfa uppmättes för samtliga fem personlighetsdrag och uppgick från $\alpha = 0,79$ till 0,86. Samtliga personlighetsdrag visade på god reliabilitet (Howitt & Cramer, 2014).

För att styrka studiens reliabilitet och validitet genomfördes en pilotundersökning (Hayes, 2000; Howitt & Cramer, 2014). Syftet med pilotundersökningen var att testa enkätens konstruktion. Genom att utföra en pilotundersökning kunde reliabiliteten i studien styrkas och möjliggöra upptäckter av eventuell problematik i enkätens konstruktion (Howitt & Cramer, 2014).

Etiska överväganden

Studien har tagit de forskningsetiska riktlinjerna i beaktning under genomförandet. De fyra huvudkraven för etiskt förhållningssätt har ingått; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Innan studien genomfördes upprättades ett etiskt protokoll, se bilaga 2.

Informationskravet innebär att studien ska informera deltagarna om undersökningens syfte (Vetenskapsrådet, 2002). Informationskravet har uppfyllts genom att deltagarna underrättades om studiens syfte, ålderskrav och kontaktuppgifter till student och handledare i enkätens informationsbrev, se bilaga 1. Informationsbrevet informerade om villkoren för deltagandet i studien. Då enkäten lades ut i en Facebookgrupp publicerades en informationstext som informerade om studiens syfte och kontaktuppgifter. Genom att delge studiens syfte säkrades att deltagarna fick en inblick i vad studien syftade till att undersöka.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna måste ge sitt samtycke till deltagande i studien (Vetenskapsrådet, 2002). Kravet säkrades genom att deltagarna själva kunde bestämma om de ville delta i studien genom en obligatorisk fråga som frågade efter samtycke. Valdes nej på frågan avbröts deltagandet och de tackades för sitt deltagande.

Konfidentialitetskravet innebär att deltagarnas identitet skyddas (Vetenskapsrådet, 2002). Konfidentialitetskravet säkrades genom datainsamlingsmetoden som utgick från en webbaserad enkät. Genom att besvara enkäten kunde inga enskilda identiteter utläsas då inga frågor angående personuppgifter ingick i enkäten. Bakgrundsfrågorna var utformade på ett sådant sätt att de inte kunde avslöja deltagarnas identitet. Vidare mailades enkätlänken till medlemmar i Sveriges Förening för Högkänsliga av ansvarig i föreningen. Det minskade risken för student att utläsa personliga mailuppgifter. Under databearbetningen förvarades insamlad data på ett USB-minne. Endast studiens författare och dess handledare hade tillgång till materialet.

Nyttjandekravet innebär att väga risker mot samhällsnyttan för de enskilda deltagarna. Insamlade data får endast användas i forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 2002). En eventuell risk med att delta i studien bedömdes vara att vissa av påståendena i enkäten uppfattades som känsliga av deltagarna. Risken minimerades genom att välja mätinstrument som innehöll påståenden avseende personlighet som var utformade på ett sätt som var lätta att besvara. Samhällsnyttan ansågs vara stor i förhållande till de risker som studien innebar och riskerna övervägdes innan datainsamlingen påbörjades. Deltagarna hade under svarsprocessen möjlighet att avbryta sitt deltagande och möjlighet att avstå från att besvara känsligt upplevda frågor.

Resultat

Deskriptiv statistik för variabeln högkänslighet visade att samtliga deltagare i hög grad var högkänsliga på ett normvärde 81, se tabell 1. Resultatet visade att högkänsliga i lägre grad hade personlighetsdragen extraversion och emotionell stabilitet, se tabell 1.

Tabell 1. Deskriptiv statistik

Medelvärden (M), Standardavvikelser (s) och maxpoäng och minimumpoäng för HSPS och personlighetsdragen i femfaktormodellen.

Variabel	Medelvärde	s	Max	Min
HSPS total	130,70	14,15	160	84
Extraversion	76,97	15,56	125	33
Vänlighet	113,02	12,06	137	73
Samvetsgrannhet	100,33	13,62	132	59
Emotionell stabilitet	78,97	17,78	126	37
Öppenhet	93,63	15,73	132	52

Finns det ett samband mellan högkänslighet och personlighetsdragen i femfaktormodellen?

Pearson korrelationskoefficient visade att det fanns signifikanta positiva samband mellan högkänslighet och personlighetsdragen vänlighet och samvetsgrannhet, se tabell 2. Det visade att högkänsliga personer hade grad av personlighetsdragen samvetsgrannhet och vänlighet. Resultatet visade också att det fanns signifikanta negativa samband mellan högkänslighet och extraversion, emotionell stabilitet samt öppenhet, se tabell 2. Det visade att högkänsliga personer hade låg grad av personlighetsdragen extraversion, emotionell stabilitet och öppenhet.

Tabell 2.

Korrelationer mellan HSPS och personlighetsdragen i femfaktormodellen

	Högkänslighet
Extraversion	**-0,20 ****
Vänlighet	**0,25 ****
Samvetsgrannhet	**0,22 ****
Emotionell stabilitet	**-0,35 ****
Öppenhet	**-0,27 ****

** = $p < 0{,}01$ (2-sidigt). N=178

Är personlighetsdragen i femfaktormodellen prediktorer för högkänslighet?

En multipel regressionsanalys beräknades på beroendevariabeln högkänslighet baserad på prediktatorerna extraversion, vänlighet, samvetsgrannhet, emotionell stabilitet och öppenhet (VIF mellan 1,22 - 1,63). Beräknad regressionsanalys visade på signifikant modell ($F(5,177)= 12{,}28$, $p <0{,}001$). Resultatet visade att personlighetsdragen vänlighet ($p <0{,}001$, $t=3{,}37$, $\beta= 0{,}248$) och emotionell stabilitet ($p <0{,}001$, $t=-5{,}008$, $\beta=-0{,}390$) var signifikanta prediktorer för högkänslighet. Gemensamt förklarade alla fem prediktorerna 23,7 % av variansen ([R^2justerad 0,237]. Resultatet visade att personlighetsdraget samvetsgrannhet inte var en signifikant prediktor för högkänslighet ($p=0{,}178$, $t=1{,}352$, $\beta=0{,}097$). Resultatet visade att personlighetsdragen extraversion ($p= 0{,}873$, $t= -0{,}161$, $\beta= -0{,}012$) och öppenhet ($p= 0{,}387$, $t= -0{,}867$, $\beta= -0{,}072$) inte var signifikanta prediktorer för högkänslighet.

Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur högkänslighet korrelerade med personlighetsdragen i femfaktormodellen; extraversion, emotionell stabilitet, vänlighet, samvetsgrannhet och öppenhet. Resultatet påvisade att det fanns positiva, svaga samband mellan högkänslighet och personlighetsdragen samvetsgrannhet och vänlighet. Vidare visade resultatet att det fanns negativa, svaga samband mellan högkänslighet och personlighetsdragen extraversion och öppenhet. Det fanns negativt, medelstarkt samband mellan högkänslighet och personlighetsdraget emotionell stabilitet. Resultatet besvarade studiens frågeställning: finns det ett samband mellan högkänslighet och personlighetsdragen enligt femfaktormodellen? Resultatet i föreliggande studie visade också att

personlighetsdragen emotionell stabilitet och vänlighet var prediktorer för högkänslighet. Personlighetsdragen samvetsgrannhet, extraversion och öppenhet var inte signifikanta prediktorer för högkänslighet. Resultatet påvisade dock en relativt låg procent, 23,7 % förklarade variansen i högkänslighet. Det medför att 76, 3 % av variansen i högkänslighet förklaras av andra faktorer än personlighetsdragen i femfaktormodellen. Resultatet besvarade studiens andra frågeställning: är personlighetsdragen i femfaktormodellen prediktorer för högkänslighet?

Resultatet i studien styrker tidigare empiriska studier som har visat att högkänslighet är associerat med neuroticsim (Jagiellowicz et al., 2016; Ahadi & Basharpoor, 2010; Smolewska et al., 2006; Aron & Aron, 1997). Flertal studier samstämmer med studiens resultat som visat att högre grad av emotionell stabilitet minskar graden av högkänslighet. Resultatet kan förklaras i linje med Aron (2016) och Smolewska et al. (2006) som menar att egenskaper som kännetecknar neuroticism ofta är egenskaper som högkänsliga personer kan utveckla. Högkänsliga personer är ofta stresskänsliga på grund av deras högre grad av känslighet för yttre stimuli och den djupa bearbetningen av stimuli. En vidare förklaring är att högkänslighet visats vara sammankopplat med neurotiska egenskaper (Aron & Aron, 1997). Neurotiskt personlighetsdrag kännetecknas av en högre grad av känslor som oro, ångest, skuld och en förminskad förmåga att hantera impulser (McCrae & Costa, 2010). Aron (2016) och Smolewska et al. (2006) menar att högkänsliga personer i hög grad kan utveckla negativa känslor och egenskaper som kännetecknar neuroticism. Graden av känslighet för yttre stimuli som högkänsliga personer ofta upplever kan vara en förklaring till att de kan utveckla negativa tillstånd och egenskaper (Smolewska et al., 2006; Aron, 2016). En förklaring till sambandet mellan neuroticism och högkänslighet är, enligt Aron et al. (2012), att högkänsliga personer ofta känt sig annorlunda under barndomen. Högkänsliga personer som haft en otrygg barndom uppvisar ofta negativa tillstånd senare i livet (Aron et al., 2012). Negativa tillstånd kan vara negativa tankar och depressiva symptom (Aron et al., 2012; Jagiellowicz et al., 2016). En vidare förklaring till att högkänslighet associerats med neuroticism kan vara att i ett flertal studier är flera påståenden i HSPS negativt utformade, i likhet med påståenden som mäter grad av neuroticism (Aron & Aron, 1997; Smolewska et al., 2006).

Resultatet i föreliggande studie visade att extraversion inte var en prediktor för högkänslighet. Vidare visade deskriptiv statistik att studiens deltagare skattade sig relativt lågt på extraversion. Det indikerar att studiens deltagare med hög grad av högkänslighet i högre utsträckning var introverta i sin personlighet. Resultatet styrker tidigare studiers resultat som visat samband mellan högkänslighet och introversion (Aron & Aron, 1997;

Ahadi & Basharpoor, 2010; Grimen & Diseth, 2016). Resultatet samstämmer med Aron (2016) som menar att högkänsliga personer i hög grad blir påverkade av yttre stimuli från omgivningen och ofta kan behöva dra sig undan för att samla energi. Det leder till att högkänsliga personer ofta uppfattas som introverta då de i högre utsträckning undviker större sociala sammanhang på grund av deras känslighet för yttre stimuli (Aron, 2013; Aron, 2016). Sambandet mellan högkänslighet och introversion kan vidare förklaras av att introverta personer ofta samlar energi bland en mindre grupp människor eller ensamma, i likhet med högkänsliga personer (Cain, 2012; Aron, 2016). Resultatet i studien och tidigare studier samstämmer med Aron (2013; 2016) som menar att majoriteten högkänsliga personer är introverta i sin personlighet.

I resultatet framkom även att personlighetsdraget vänlighet var en prediktor för högkänslighet. Resultatet visade också att studiens deltagare skattade sig relativt högt på personlighetsdraget vänlighet. Resultatet får stöd av Jagiellowicz et al. (2016) och Aron (2016) som visat att högkänsliga personer i hög grad har egenskaper som samstämmer med personlighetsdraget vänlighet. Egenskaper som till exempel innefattar större medkänsla och sympati för andra (Aron, 2016; McCrae & Costa, 2010). Resultatet samstämmer med Aron (2013; 2016) som menar att högkänsliga personer har en benägenhet att i stor utsträckning känna medkänsla för personer i sin omgivning. Högkänsliga personer är enligt Aron (2016) empatiska och känslomässigt engagerade. Egenskaper som rör sympati och medkänsla är även beskrivande för personer med personlighetsdraget vänlighet (McCrae & Costa, 2010). Studiens resultat och tidigare studier indikerar att personlighetsdragen högkänslighet och vänlighet utgörs av liknande egenskaper.

Studiens resultat påvisade även att studiens deltagare hade grad av personlighetsdraget samvetsgrannhet. En förklaring till sambandet kunde vara att högkänslighet och samvetsgrannhet utgör liknande egenskaper. Egenskaper som utmärker personlighetsdraget samvetsgrannhet är noggrannhet, ordningssamhet och eftertänksamhet (McCrae & Costa, 2010). Resultatet får stöd av Aron et al. (2012) som menar att högkänsliga personer i hög grad agerar eftertänksamt, utifrån tidigare erfarenheter och situationer. Vidare indikerade studiens resultat att högkänsliga personer i stor utsträckning har ett behov av att reflektera över och planera kommande händelser. Slutsatsen samstämmer med Aron (2016) som menar att högkänsliga personer i hög grad blir överstimulerade och därmed i stor utsträckning planerar sin vardag. Vidare kan sambandet förklaras utifrån att högkänsliga personer noga överväger beslut, i likhet med personer med högre grad av samvetsgrannhet

och därmed har en stor förståelse för sin egen situation och handlar därefter (Aron, 2016; McCrae & Costa, 2010).

Resultatet visade vidare att personlighetsdraget öppenhet inte var en prediktor för högkänslighet. Studiens deltagare skattade sig relativt högt på personlighetsdraget öppenhet men visade ett svagt, negativt samband. Öppenhet är ett personlighetsdrag som kännetecknas av nyfikenhet, ett rikt inre känsloliv och öppenhet för nya upplevelser (McCrae & Costa, 2010). Högkänsliga personer kännetecknas av att ha ett rikt inre känsloliv i likhet med personlighetsdraget öppenhet då de i stor utsträckning analyserar och bearbetar stimuli (Aron, 2016). Personer med en låg grad av personlighetsdraget öppenhet är ofta principfasta och saknar intresse för nya upplevelser (McCrae & Costa, 2010). Utifrån resultatet kunde det antas att högkänsliga personer i mindre utsträckning är öppna för nya upplevelser. Den förklaringen samstämmer med Aron (2016) och Grimen och Diseth (2016) som menar att högkänsliga personer i högre grad håller sig till regelbundenhet och situationer som är bekanta då de bearbetar intryck på en djupare nivå. En djupare bearbetning kan ske genom att söka mönster och liknelser utifrån tidigare erfarenheter för att bearbeta stimuli, omedvetet eller medvetet (Aron, 2016).

En brist i studien var att samtliga deltagare skattade sig högt på HSPS, över gränsvärdet som var satt. Det ledde således till att en takeffekt uppstod. Takeffekten kan enligt Howitt och Cramer (2014) påverka innehållsvaliditeten. I studien ansågs samtliga deltagare ha en högre grad av högkänslighet vilket medförde att inga jämförelser mellan personer med lägre grad och högre grad av högkänslighet kunde göras. Genom att dela in personer med olika grad av högkänslighet kunde en bredare bild av högkänslighet i relation till andra personlighetsdrag undersökts.

För att mäta en persons grad av högkänslighet användes The Highly Sensitive Person Scale (Aron & Aron, 1997). HSPS är det enda mätinstrument som mäter om en person anses vara högkänslig. HSPS har sin helhet validerats i tidigare studier och visat på god validitet och reliabilitet (Aron & Aron, 1997; Smolewska et al., 2006; Grimen & Diseth, 2016). HSPS uppvisade god reliabilitet i föreliggande studie med en alfanivå på 0,83. I tidigare studier har det dock framkommit att skalan kan delas in i tre separata dimensioner; estetisk känslighet, låg sensorisk tröskel och känslighet för yttre och inre stimuli (Smolewska et al., 2006; Grimen & Diseth, 2016). En brist i föreliggande studie kunde således ha varit att de tre dimensionerna inte analyserades separat, då det kunnat ge en bredare bild gällande vilka dimensioner i HSPS som korrelerar med personlighetsdragen i femfaktormodellen. Den ursprungliga skalan som mäter om en person är högkänslig innehåller 27 påståenden (Aron &

Aron, 1997). I föreliggande studie användes en svensk version av HSPS innehållande 23 påståenden (Sveriges Förening för Högkänsliga, 2012). Aron et al. (2012) menar att högkänslighet med fördel kan mätas med kortare versioner av HSPS då flera av påståendena i originalversionen innehåller liknande påståenden.

Enkäten i föreliggande studie innehöll två mätinstrument med sammanlagt 123 påståenden. Båda mätinstrumenten syftade till att genom självskattning mäta en individs personlighetsdrag. Det kan finnas svårigheter med att mäta individers personlighetsdrag och det råder olika meningar om huruvida en individs personlighet kan fastställas (Fahlke & Johansson, 2007; Mackie & Smith, 2010). Det råder vidare delade uppfattningar om hur personlighetsdrag framställs och hur de appliceras på individer (Fahlke & Johansson, 2007; McCrae & Costa, 2010). Svårigheterna kan vara att en individ skattar sig utifrån att framhäva sig i positiv dager, något som brukar benämnas som social önskvärdhet (Fahlke & Johansson, 2007; Smith & Mackie, 2007). Det föreligger alltid en risk för social önskvärdhet i undersökningar när självskattningsformulär används (Hayes, 2000; Howitt & Cramer, 2014). Något som avsåg minska risken för social önskvärdhet var att datainsamlingen genomfördes via en webbaserad enkät. Deltagarna hade möjlighet att besvara enkäten anonymt och i ensamhet, vilket kunde minska risken att skatta sig utifrån socialt önskvärda svar.

Under tiden datainsamlingen pågick framkom synpunkter om att vissa påståenden var svåra att förstå. Vidare framkom synpunkter om att vissa påståenden som tillhörde FFPI ansågs svårbesvarade då det kunde relateras olika beroende på situationen deltagaren befann sig i. För att minimera risken för otydlighet framgick tydlig information i studiens enkät avseende påståendena och att de skulle besvaras utifrån det man i stor utsträckning kunde relatera till. Hendriks et al. (1998) beskriver att under utformandet av skalan FFPI uteslöts medvetet påståendeformuleringar som var situationsbundna. Formuleringar som ”brukar inte” och ”gör oftast” undveks då det ansågs distrahera från kärnan i påståendet (Hendriks et al., 1998). Risken minimerades även genom att använda en skala som innehöll 100 påståenden som var kort utformade och lätta att förstå (Hendriks et al., 1998). Utifrån synpunkterna kunde det antas att en risk för social önskvärdhet förelåg. Det kunde antas att deltagarna upplevde att det inte gick att besvara vissa påståenden helt rättvist utifrån hur deltagarna såg på sig själva. Det kunde även varit en förklaring till att flera interna bortfall på FFPI noterades under databearbetningen. FFPI uppvisade god reliabilitet i föreliggande studie $\alpha = 0,89$.

Studiens resultat gav en indikation på hur personer som anser sig vara högkänsliga personlighetsdrag förelåg. Resultatet visade att det fanns en relation mellan en högre grad av

högkänslighet och samtliga personlighetsdrag enligt femfaktormodellen. Relationen mellan högkänslighet och neuroticism styrkte tidigare studiers resultat som uppvisat liknande resultat. Det indikerar att högkänslighet i stor utsträckning kan ingå i neurotiskt personlighetsdrag. Personlighetsdraget introversion och högkänslighet har även liknande egenskaper och har i tidigare studier uppvisat och diskuterats utgöra liknande egenskaper. Då tidigare studier främst fokuserat på att undersöka högkänslighet i relation till neuroticism och introversion är relationen mellan högkänslighet och personlighetsdragen vänlighet och samvetsgrannhet intressant. Samvetsgrannhet och vänlighet är två personlighetsdrag som medför flertal positiva egenskaper som samstämmer med egenskaper som utmärker högkänslighet. Således kan resultatet bidra till ökad kunskap om personlighetsdraget högkänslighet och hur det är i relation till andra personlighetsdrag enligt femfaktormodellen.

Utifrån vad studiens resultat visade vore det gynnsamt att vidare undersöka vad som särskiljer högkänslighet från andra personlighetsdrag. Även om vissa personlighetsdrag är stabila och utgör en individs personlighet är en individs personlighet något som ständigt utvecklas och påverkas av olika faktorer (Smith & Mackie, 2010; Fahlke & Johansson, 2007). Således krävs vidare studier som undersöker högkänslighet i relation till andra personlighetsdrag. Då samtliga deltagare skattade hög grad av högkänslighet går det inte att uttala sig om hur personer med lägre grad av högkänslighet hade skattat sig enligt femfaktormodellen. Totalt ansåg 91,6 procent av deltagarna i studien ansåg sig vara högkänsliga och medvetna om innebörden av högkänslighet. Det indikerar på att många kan relatera till egenskaperna högkänslighet medför. Högkänslighet är vidare idag ett omtalat begrepp i det svenska samhället och vidare studier behövs för att få en ökad förståelse för vad det innebär att vara högkänslig. Förslag på vidare studier kan således vara att jämföra personer som har låg grad av högkänslighet med personer som har hög grad av högkänslighet avseende personlighetsdrag. Även om FFPI och HSPS är tillförlitliga för att mäta individers personlighetsdrag i ett mångtal kulturer, bör vidare studier i Sverige genomföras för att få en ökad kunskap om personlighetsdraget högkänslighet i Sverige. Vidare studier med annan metodologisk grund i form av intervjuer och experiment hade även kunnat ge ökad kunskap avseende högkänslighet.

Referenser

Ahadi, B., & Basharpoor, S. (2010). Relationship between sensory processing sensitivity, personality dimensions and mental health. *Journal of Applied Sciences*.

Aron, A., & Aron, E. (1997). Sensory-Processing Sensitivity and Its Relation to Introversion and Emotionality. *Journal of Personality and Social Psychology*, *73*(4), 345-368.

Aron, E., Aron, A., & Jagiellowicz, J. (2012). Sensory processing sensitivity: A review in the light of the evolution of biological responsivity. *Personality and Social Psychology*, *16*(3), 262-282. doi: 10.1177/1088868311434213

Aron, A. (2013). *Den högkänsliga människan*. Tallin: Tallin Book Printers.

Aron, E. N. (2016). *Den högkänsliga människan & kärleken*. Tallin: Tallin Book Printers.

Benham, G. (2006). The Highly Sensitive Person: Stress and physical symptom reports. *Personality and Individual Differences*, *40,* 1433-1440. doi: 10.1016/j.paid.2005.11.021

Borg, E., & Westerlund, J. (2012). *Statistik för beteendevetare*. Stockholm: Liber.

Brace, N., Kemp, R. & Sneglar, R. (2016). *SPSS for Psychologists*. Basingstoke: Palgrave Macmillian.

Bäccman, C., & Carlstedt, B. (2010). A Construct Validation of a Profession-Focused Personality Questionnaire (PQ) Versus the FFPI and the SIMP. *European Journal of Psychological Assesment, 26*(2), 136-142.

Cain, S. (2012). *De introvertas betydelse I ett samhälle där alla syns och hörs*. Stockholm: Natur & kultur

Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five factor model. *Annual Rewiev of Psychology*, 41, 417-440. doi: 10.1146/annurev.ps.41.020190.002221

Fahlke, C., & Johansson, P.M. (2007). *Personlighetspsykologi*. Stockholm: Natur & kultur.

Grimen, H. L., Diseth, Å. (2016). Sensory processing sensitivity: Factors of the highly sensitive person scale and their relationships to personality and subjective health complains. *Perceptual and Motor Skills*, *123*(3), 637-653. doi: 10.1177/0031512516666114

Hampson. E. H., & Goldberg, R. l. (2006). A first large cohort study of personality trait stability over the 40 years between elementary school and midlife. *Journal of Personality and Social Psychology*, *91*, 763-779

Hayes, N. (2000). *Doing Psychological Research*. New York: Open Press

Hendriks, A. A. J., Hofstee, W. K. B., & De Raad, B. (1998). The Five-Factor Personality Inventory (FFPI). *Personality and Individual Differences, 27*, 307-325. doi: 10.1016/S0191-8869(98)00245-1

Howitt, D., & Cramer, D. (2014). *Introduction to Research Methods in Psychology*. London, UK: Pearson Education Limited.

Jagiellowicz, J., Aron, A., & Aron, E. (2016). Relationship between the temperament trait of sensory processing sensitivity and emotional reactivity. *Social Behavior and Personality, 44*(2), 185-200.

Judge, T. A., Heller, D., & Mount, M. K. (2002). Five-factor model of personality and job satisfaction: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, *87*(3), 530-541. doi:10.1037/0021-9010.87.3.530

Licht, C. L., Christoffersen, M., Okholm, M., Damgaard, L., Fink-Jensen, A., Knudsen, G. M., & Erritzoe, D. (2012). Simultaneous polysubstance use among Danish 3,4-methylenedioxymethamphetamine and hallucinogen users: combination paterns and proposed biological bases. *Human Psychopharmacologi: Clinical and Experimental*, *27*(4), 352-363. doi: 10.1002/hup.223

Liss, M., Timmel, L., Baxley, K., & Killingsworth, P. (2005). Sensory processing sensitivity and its relation to parental bonding, anxiety and depression. *Personal and Individual Differences, 39*, 1429-1439.

McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2010). NEO Inventories Professional Manual: NEOPI-3, NEO-FFI-3, NEO PI-R. USA: *Psychological Assessment Resources Inc*.

Smolewska, K.A., McCabe, S.B., & Woody, E.Z. (2006). A psychometric evaluation of the highly sensitive person scale: the components of sensory-processing sensitivity and their relation to the BIS/BAS and the big five. *Personality and Individual Differences, 40*. 1269-1279.

Smith, E. R., & Mackie, D. M. (2007). *Social psychology.* Hove England: Taylor & Francis

Sveriges Förening för Högkänsliga. (2012). Är du Högkänslig?. Hämtad 2017-04-02, från http://hsperson.se/media/5e2083fe71ad8bc7ffff8451a426365.pdf

Vetenskapsrådet. (2002). Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. http://www.codex.vr.se/forskninghumsam.shtml

Bilaga 1

Information till deltagare

Mitt namn är Ida Velander och jag studerar sista terminen på Vård- och stödsamordnarprogrammet på Karlstads universitet. Just nu skriver jag kandidatuppsats i psykologi på C-nivå. Syftet med studien är att undersöka människors personlighetsdrag enligt femfaktormodellen.

Studien vänder sig till dig som fyllt 18 år. Deltagandet i denna studie är frivilligt och kan när som helst avbrytas under svarsprocessens gång utan vidare förklaring. Enkäten består av olika påståenden avseende personlighetsdrag och beräknas ta cirka 15 minuter att svara på. Deltagandet är anonymt och insamlade data kommer att bearbetas konfidentiellt på så sätt att inga obehöriga kan ta del av insamlade uppgifter. Insamlad data behandlas i ett statistikprogram och analyseras på gruppnivå så inga enskilda individer inte identifieras. När uppsatsen godkänts av examinator kommer den att publiceras på DiVA-portalen (http://kau.diva-portal.org) där du har möjlighet att ta del av studien.

Har du frågor gällande studien är du välkommen att kontakta mig eller min handledare via mail
enligt kontaktuppgifter nedan.

Ansvarig handledare:

Henrik Bergman
henrik.bergman@kau.se

Bilaga 2

Etiskt protokoll

1. **Vilken nytta medför studien?** Studien behandlar två psykologiska fenomen avseende högkänslighet och personlighetsdragen i femfaktormodellen. Undersökningen kan ge en ökad kunskap om högkänslighet och hur det är i relation till andra personlighetsdrag. Nyttan som föreliggande studie medför är att den kan öka förståelsen för personlighetsdraget högkänslighet. Fåtal studier har undersökt sambandet mellan högkänslighet och alla personlighetsdrag enligt femfaktormodellen. Vidare kan det ge en ökad kunskap om högkänsliga personer i Sverige.

2. **Vilka risker finns med studien för deltagarna?** En risk kan vara att besvarandet väcker en del känslor hos dig som person.

3. **Hur kan riskerna minimeras?** Åtgärder som tagits för att minska risken är att informera om studiens syfte och tydliga instruktioner avseende påståendena. Vidare meddelades att deltagandet när som helst kan avsluta sitt deltagande samt att anonymitet föreligger.

4. **Vilken information ska deltagare få?** Informationskravet uppfylls via ett informationsbrev i början på enkäten. I informationsbladet gav information om studiens syfte, hur lång tid den tar att besvara samt att insamlade data kommer att analyseras i statistikprogrammet SPSS. av en student på vård och stödsamordnarprogrammets uppsats på C nivå. Kontaktuppgifter till student och handledare ingick i enkätens informationsbrev

5. **Hur ger deltagare/respondenter/försökspersoner sitt samtycke?** Samtyckeskravet uppfylls när respektive deltagare läst igenom informationsbrevet. Samtycke ingår som en obligatorisk fråga innan deltagare kan fortgå att besvara enkäten. Genom att besvara samtycke godkänns deltagandet.

6. **Hur kommer data från datainsamlingen hanteras?** Konfidentialitetskravet uppfylls genom att datainsamlingen sker via en webbaserad enkät. Student kan inte på något sätt utläsa enskild individs svar i databearbetningen. Inga frågor i enkäten ges chans till att deltagarna ger information om privata uppgifter förutom ålder och kön.

7. **Hur ska konfidentialitet och spårbarhet minskas för att skydda deltagarna?** Inga obehöriga kommer att ha tillgång till insamlade data. Insamlade data kommer att analyseras

på gruppnivå i programmet SPSS. 8. Resultatet kommer finnas tillgängligt för deltagarna i det digitala vetenskapsarkivet (DiVA) efter godkänd uppsats.